

Tuchorschitz führenden Straße angelegt. Die Matriken reichen bis zum J. 1793 zurück. Laut dem Statutenbuch der Ch. K. Liebeschitz besteht der Friedhof seit dem J. 1776; die in hebräischer Sprache verfaßten Statuten aus dieser Zeit sind in Verlust geraten.

Auch die frühere K. G.

MICHELOB (č. MĚCHOLUPY)

ist älteren Ursprungs. An rituellen Kultusanstalten besitzt dieselbe ein Bethaus und einen Friedhof, der seit 7. September 1857 besteht. Die Michelober Geburts-, Trauungs- und Sterbematrik wurde seit 1788 geführt. Zur ehemaligen Michelober Kultusgemeinde gehörte

SELTSCH (č. ŽELEČ),

dessen Geburtsmatrik besteht seit 1798, die Trauungs-

Geschichte der Juden in Tscheraditz bei Saaz.

Bearbeitet von

František L. Kopecký, Tscheraditz.

Židé sem byli patrně povoláni panstvím v širokých Třeběčích, a též na majetku tohoto panství v Čeradických usazení. Pod velkostatkem postavili (?) svou čtvrť, rovnou to ulici s nízkými přízemními domy. Dodnes se nazývá Judenkille.

Zjistil jsem bezpečně, že Židé obývali domy č. 27, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 52, 54, 55 a 56. To je 13 domů. Jisté ale, že obývali domy č. 49, 50, 51, 53. Ke konci ulice postavili synagogu bez jakýchkoli okázalostí. Ukazuje to na jejich nuznější poměry. V této synagoze, která neměla čísla domovního, byl byt pro kantora. Kantor Joachim Popper byl současně i košeřákem.

Z familiantů jmenují tyto: Markus Stein (panský Žid) č. 46, Jacob Stein (panský Žid), Josef Singer č. 52, Jacob Keil (panský Žid), Seligman Glaser, Samson Abeles č. 47, Lazar Glaser č. 48, Samson Kohn, Jacob Glaser č. 48, David Glaser sen. č. 43, Seligman Glaser, Moritz Singer (rabín a kantor) č. 54. Připomíná se při r. 1844. Moritz Abeles č. 47. Číslo za jménem znamená číslo domu, na které bylo dáno povolení k sňatku.

Zprvu se zaměstnávali drobným obchodem, kramářstvím, později, jsouc volní, provozovali obchod ve velkém. Uvádím zaměstnání Židů v l. 1839—1859.

Podomní obchod: Jacob Stein, Joachim Wetzler, Aron Keil (?), Abraham Pasch, Moises Glaser, Herschmann Glaser, Samson Stein, Samson Abeles, Heinrich Löwi.

Remeslo: řezníci Lazar Glaser, Jakob Glaser (syn), Filip Glaser, Josef Basch.

Obuvnický tovaryš: Nathan Glaser.

Domkář: Tobias Stein.

Kupec: Markus Glaser.

Obchod produkty a dobytkem: Gutman Glaser.

Výrobcé kořalek: David Glaser.

matrik seit 1802, die Sterbematrik seit 1809. Früher bestand auch in

TSCHERADITZ (č. ČERADICE)

bei Saaz eine K. G.; der dortige jüdische Friedhof ist seit 1875 aufgegeben, die Tscheraditzer Matrik datiert seit 1807 (siehe unten).

Literatur: Der erste Teil dieser Abhandlung, die ältere Geschichte der Juden in Saaz, wurde von Prof. Ernst Mändl, der zweite Teil dieser Abhandlung, die neuere Geschichte der Juden in Saaz seit dem Jahre 1848, von Rb. Dr. Heinrich Schwenger bearbeitet. Dr. Adolf Seifert, Geschichte der königl. Stadt Saaz, 1929; Dr. Adolf Seifert, Die Stadt Saaz im 19. Jahrhunderte, 1902; Dr. Ludwig Schlesinger, Urkundenbuch der Stadt Saaz, 1892; Karl Tutte, Der politische Bezirk Saaz, eine Heimatskunde, 1904; Dr. A. Kober, Jüdisches Jahrbuch für Hessen-Nassau, 1932/33.

Protokollbücher der K. G., der Ch. K. und des israel. Frauenwohlthätigkeitsvereines in Saaz.

Dějiny Židů v Čeradících u Žatce.

Zpracoval

František L. Kopecký v Čeradících.

Jako rabín působil v Č. Mořic Singer (v č. 54) od roku 1839 do 1859.

Hřbitov r. 1875 zrušený jest od obce vzdálen 1 km. Nalézá se v rozkošném údolí potoka Liboče, obklopen ovocným stromovým i mohutnými lipy. Cesta k němu je jen polní. Není krásnějšího místa nad něj v Č. Hřbitov čtvercový o výměře 1 a je obehnaný nízkou zdí, jež zdaleka svou bělostí poutá.

Myslím, že hřbitov není žádných 200 roků starý. Byl zrušen r. 1875, kterýmžto rokem se rozešla zdejší nábož. obec pro malý počet členů a přidružila se k Žatci, rovněž jako Libočanští. Na hřbitov byli pohřbíváni i odjinud: z Libočan, Nového Sedla, Železnice (blízko Měcholup, kde rovněž mají hřbitov), z Hořetic, ba i ze Žatce, dokud neměli svého. Byl tedy obvodovým hřbitovem.

Mimo hřbitov a synagogu není památek. Na Židů připomíná místní pojmenování ulice „Judenkille“.

Když po r. 1848 počala naprostá rovnost Židů, zvýšila se i jejich úroveň. Začali se stěhovat do Žatce, vzdáleného 4 km. Dávali své děti na studie. Již jim nestačila německá dvoutřídní čeradická. Počali obchodovat chmelem, zajistili si vynikající postavení v Žatci. Mnozí žatečtí advokáti a lékaři měli předky zde. Nevrdí, že žatečtí Židé jsou všichni z Čeradice.

Dnes žije jediná rodina v Č. Jakub Stein se přistěhoval r. 1923 z Mníškova u Roudnice, kdež byl nájemcem dvorů. Pozemkovou reformou byly dvory rozparcelovány a p. Stein jako poškozený pachtyř koupil z panství černínského velkostatek Čeradice o výměře 182½ ha.

Pan velkostatkář Stein byl prvním českým majitelem půdy. Jeho příchodem byl český živel posílen. Spolu se svými zaměstnanci založil odbor N. J. S. a byl vlastně svým vlivem zakladatelem české školy, jejímž štedrým příznivcem a podporovatelem zůstal po dnešní čas.

Geschichte der Juden in Schlan und Umgebung.

Bearbeitet von

Richard Fanta, Schlan.

Zpracoval

Richard Fanta, Slaný.

Slaný jest velmi staré město, a bylo spravováno ve středověku magdeburským právem; Židé v něm bydliti nesměli. Až po r. 1848 bylo dovoleno Židům ve Slaném se usidlovati.

Zato v okolí žili Židé a sice ve Zlonicích, přes 350 roků Fantové, dále velice dlouho Tancrové, v Hrdlivě Beckové, v Lidicích a v Trpomechách Proprové. Přišel-li cizí Žid do Slaného, musil zaplatiti poplatek ve braně a po vyřízení svých záležitostí opustiti město. Přenocovati mohl v blízkých Lidicích, kde chaloupka, nazývaná židovna, dosud připomíná dobu tu. Ve Zlonicích jest prastarý žid. hřbitov, dříve vůbec neobzředený. Židé z celého okolí byli tam pohřbíváni. Dle ústního podání byli sem voženi Židé při masakrech v Praze pobiti a za noci od domácích Židů tajně pohřbíváni.

Uvádíme ještě, že pan Rudolf Fanta v Zlonicích vlastní dodnes starou hebrejskou rodinnou knihu, kamž asi pohřby a narození okolních Židů zapisovány byly.

Ve farské matrice zlonické jakož i v arch. dříve hraběte Clam-Martince ve Smečně, nyní státní archiv, by se zajisté shledalo mnoho zajímavého ze života našich předků. Ve kterém roce zde vznikla obec, není známo (asi r. 1845), první modlitebna byla v hostinci Templu. Hostinec si jméno „Templ“ dosud zachoval.

Starostové: Abraham Herz, MUDr. Eduard Taussig, Alois Langweil, Adolf Löwner, Ferdinand Fischer, Max Lederer a o d. r. 1921 Mořic Beneš. Za působnosti Abrahama Herze byl vystavěn kostel a školní budova, za působení Ferdinanda Fischera koupěn sousední dům obytný vedle synagogy, a za Mořice Beneše v r. 1931 postavena obřadní síň.

Rabíni a učitelé: Dr. Steiner, Dr. Bondy, Leopold Thorsch a Leopold Blum.

Lidumilové židov. obce: Markus Popper v Slaném, Rosalie Popperová v Slaném a Anna Taussigová v Slaném, všichni již zemřeli.

Zdejší hřbitov byl zal. r. 1880 a stává zde spolek pohřebního bratrstva a podpůrný spolek dámský.

Níže vypisují stať, jak jí uvádí „Památník vydaný městským zastupitelstvem v Zlonicích od r. 1705 do 1905“, stať sestavena JUDr. R. Fantou z Prahy.

Z dějin obce židovské.

Dle písemných dokladů usadili se Židé v Zlonicích ke konci 16. stol., takže zdejší žid. o. náležej mezi nejstarší v Čechách. O postavení zdejších Židů nachází se několik zajímavých zpráv ve farním archivu. Nejstarší jest „Extract, der herrschaftlichen Walkauischen Decreti wegen der Zlonitzer Judenschaft“ v Liber Memorab. fary zlonické na stránce 45 ze dne 9. ledna 1703. V listině té stanoví se, „že tehdejší Žid Salamon Seltz jakož i všichni budoucí v Zlonicích, aby štol fary nebyla zkrácena, mají ročně 4 fl. R. farář zdejšímu odváděti a také při obřize, svačbě nebo pohřbu obvyklý poplatek složit“.

Avšak jak farář Jan Adam Svoboda ve své zprávě

Dějiny Židů v Slaném a okolí.

o svrchu uvedeném dekretu se zmiňuje, „nic z toho nebylo odváděno a se neodvádí“. Nejzajímavější jest listina nadepsaná „Inquisition der Judenschaft, welche in der Stadt Zlonitz verbleiben“, Ao 1747. Marti. Obsahuje vlastní výpovědi zdejších Židů, bratří Herschela a Löbla Fanty, na 13 otázek jim předložených, v řeči německé. Pomíjíje některé bezvýznamné výpovědi, uvádím v souvislosti výsledky vyšetřování v doslovném překladu.

„Je jich 13 osob, mezi nimi 10 dospělých, dětí 3. Živí se pálením kořalky, koželužstvím, řeznictvím, obchodem koňmi a menším kramářstvím. Isou zde asi 150 let, rodili jsme zde, kdo naše předky jsem zavedl, nesíme. Obydli není vlastní ani dědičné, nýbrž patří vrchnosti; a je od ní vystavěno. Mají špatnou (mizerable) modlitebnu a nahoře 1 pokoj od začátku, co zde jsou. Toho času jim dala vrchnost povolení, aby měli školu. Rabín jest v Roudnici, kantora nemají stálého. Přicházejí sem ze Slanice, buďenického panství, ze Žižic a z Ješina čili Židě, 10, 8, 6 a 4 osoby. Knihy mají talmud v Praze tiskěný, denní modlitební knihy, knihu Mojžíšovu. Od začátku, co zde jsou, mají svůj hřbitov, který jim vrchnost vykázala a jest tam asi 12 osob pochováno. Jméno štol ani my ani naši předkové ničeho neodváděli, a proto i my se toho držíme a ničeho neplatíme.“

Ovšem, že tehdy žádnou náb. o. v pravém smyslu netvořili, nýbrž pouze soukromé se k bohoslužebným úkonům scházeli. Zemřeli pochováni byli v lese, tak zvaném „Borku“, kde nynější hřbitov se nachází. Místo to bylo teprve v pozdější době ohrazeno, roku 1892 pak od Ferdinanda knížete Kynského další pozemek přikoupen, hřbitov rozšířen; a znovu upraven. Ve staré části hřbitova nachází se asi ze 17. a 18. stol. asi 10 náhrobných kamenů s nápisy zvětřalými

V dřívější době byli zde pochováváni Židé z dalekého okolí, poněvadž žádného jiného žid. hřbitova ve zdejším kraji nebylo. Hřbitov náležej pohřebnímu bratrstvu pro Zlonice a okolí, které založeno bylo r. 1803 Nathanem Fantou. Účelem jeho jest starati se o udržování zdejšího žid. hřbitova, jakož i podporovati chudé členy. Členů bylo r. 1803 43, nyní jest jich (1905) 26. Členský příspěvek platí se Kč 1— ročně. Zápisné obnáší Kč 12—.

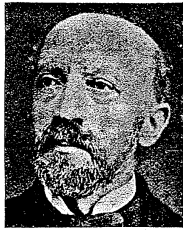
Spolek nyní zastupuje předseda Rudolf Fanta a místopředseda Mořic Behrman. Žid. náb. o. byla zde zal. r. 1831, úředně pak schválena r. 1852. Skládala se z 10 okolních obcí a podřízena byla krajskému rabínátu v Rakovnicích resp. v Roudnici nad Labem. Roční služné rb. pana Jakuba Löbena feld a obnášelo dle zachovalého rozpočtu obecního 104 zl. c. m.; 10 zl. c. m. příspěvku na byt. Nájem z modlitebny, která během času několikrát přestěhována byla, obnášela 22 zl. c. m. Vydání toto rozvrženo bylo mezi jednotlivé členy obce dle poměrů majetkových. 1870 rozešla se zdejší žid. o. náb., zdejší Židé jsou od té doby přiděleni do Slaného, kamž i matrika přeložena byla.

Abraham Herz

Synagoga (vnějšek)

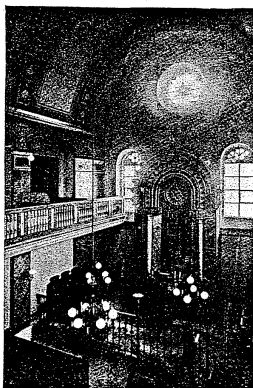
Alois Langweil

Josef Fischer

Emanuel Fanta
(Zlonice)

Synagoga (vnitřek)

Rb. Leop. Blum

Rudolf Fanta
(Zlonice)

Mofic Beněš

MUDr. Eduard Taussig

Ferd. Fischer

Richard Fanta

Geschichte der Juden in Schüttenhofen.

Bearbeitet von
Kajetan Turek, Archivar, Schüttenhofen.

Dějiny Židů v král. městě Sušici.

Zpracoval
Kajetan Turek, archivář v Sušici.

V r. 1764 v sezení městské rady, dne 11. prosince, jednáno bylo o dekretu o restringování židů v král. městech, a tu rychtář oznamoval, že v r. 1618 nebylo tu židů, musili se prý přiloudati sem v některém pozdějším roku. A bylo by nejlepší, aby toliko 4 nejstarší páry židů v městě zůstaly. Usneseno tedy, sestaviti přesný seznam židů, žijících v S. Tehdy židé podali dne 10. července 1765 obci memoriál, v němž žádají o zachování v městě a o ochranu, ač doznávají, že písemně nemohou dokázati, že by zde jaká rodina židovská r. 1618 byla a oni z ní pocházeli. Ustanoveno tudíž, aby rychtář, radní a syndikus prohlédli městský archiv. Podle jejich zpráv oznámen podkomorskému úřadu výtah ze starých spisů, kdy židovstvu vykázána byla bašta pro pochování. Načež 29. srpna podkomorská misiva nařizuje, že v městě mají býti trpěni ti židé, kteří tu byli r. 1725.

V městském privilegii, stvrzeném Josefem II. 23. září 1764, praví se, „daß die städtische Gemeinde von der Last der Judenschaft entledigt werden möchte“, ale na konci se připojuje: „daß dieser Stadt wegen der Judenschaft nichts mehr eingeräumt sein solle, als daß dieselbe nicht schuldig sein werde, größere Anzahl Juden zu dulden als der Juden daselbst in anno decretario gewesen“.

Židé z vděčnosti obětovali tehdá 30 zl. na vydání za privilegia, stálat městu 150 zl.

Zdálo by se z těchto úředních záznamů, že byli tu usazeni židé teprve v 18. st. Než není tomu tak. První zmínka o židu sušickém je v Smolné knize z r. 1562, kdy Bartoš, žid, též žid Bartoloměj, byl rukojmím Markovi, lazebníku a Matějovi, truhláři v Horách Matky Boží.

Druhá zmínka o židech sušických jest v knize cechu sladovnického z r. 1564. Tehdy v neděli po svatých Třech králích byla valná hromada cechu sladovnického, kdež sepsán seznam osob pořádku sladovnického, kdo a jak po kom vaříti má. V seznamu tom se praví, že vždy třetí týden v řadě pátý bude vaříti žid Bartoš.

Tento žid Bartoš byl as majitelem domu, neboť jinak nebyl by přijat do cechu sladovnického, kdyby neměl v S. dům. Tehdy bylo v cechu 48 sladovníků a spolu majitelů domu. Byl to tedy majetný žid, poživající úcty v městě. V domě svém měl Bartoš sladovnu, v níž v r. 1568 sladoval a vařil vždy třetí týden jako čtvrtý. Ještě v r. 1595 a 1596 jest zápis, že v sladovně té bude vaříti Jan Smolík. V pozdějších letech již není zmínky o sladovně ani o Bartošovi. Patrně sladovna zanikla a Bartoš se odstěhoval nebo zemřel. Možná, že dům Bartošův vyhořel r. 1596, kdy 8. června po památce mistra Jana Husa všechno město opět vyhořelo. (Pamatná kniha fary velhartické, založená od faráře Vojtěcha Poříčského Prokopidesa

z r. 1588.) Před tím vyhořela S. r. 1592 dne 9. července, kdy zapálilo se u radního písaře, který uhořel i s decrou.

Bartoš tedy se as odstěhoval nebo tu zemřel, ale pochován tu nebyl, neboť žid v S. neměli v té době hřbitova.

O hřbitově činí se zmínka teprve r. 1626, kdy obytní židé 26. července žádají o místo pro hřbitov, jak o tom zápis v registrech: „Jakož jsou židé Josef Březnický, Jakub Rečický, Salomoun, žid perský, Levi Březnický a Bernard Březnický, obytní při S. šetrně při J. M. C. rychtáři a pánův v radě města S. vyhledávali, aby jim bašta při domu Jana Audláška z jedné a Tomáše Rechlíře z druhé strany, na příkopech ležící, k pochování těch jejich mrtvých postoupena a vykázána byla. J. M. C. pan rychtář, pp. radní žádost jejich povolili, avšak na ten způsob, aby výšepsaní židé byli povinni z každého mrtvého těla obci dle nařízení a ustanovení v jiných městech odvozovati. Co pak se přespolečně týká, tu tuplaně odváděti budou.“

Při tomto zápise nebudeme nemístně, když zmíním se ihned o další historii hřbitova židovského.

Hřbitov původní brzy již židům nestačoval a proto žádali r. 1661 o jeho rozšíření. V radě dne 18. srpna 1661 bylo usneseno: „Jakož od předešlého magistrátu v tomto městě S., když neb. pan Matouš Vopřcha J. M. C. rychtářem byl, židům zde zůstávajícím povoleno bylo, aby se v baště na příkopech mezi chalupami Adama Šperla a Matěje Klatovského, truhláře ležící pochovávatí mohli, jsouce pak okolo té bašty hradba sňhlá, na vyhledávání a šetrnou žádost starších židův s povolením vyšší vrchnosti sem přijatých však na ten způsob a výjimku od J. M. C. pana rychtáře a pánův též pánův starších obecních k tomu se povoluje. Poněvadž ta bašta ve zdi městské jest a vyšší vrchnost budoucně by tomu povoliti nechťela, tehdá, aby toto povolení ničeno nebylo. Zatím ale k jejich žádosti ten kus místa v té baště, aby sobě hradbou aneb zdí opatřiti dali a tu pochovávatí mohli. Naproti čemuž dotčení židi jsou a budou povinni od každé osoby koho tu pochovávatí dají, z těch, kteří zde zůstávají po dukátu od dítěte až do devíti let stáří po tolaru, od desíti pak let starších po 3 kopách odvozovati a v tom každém času aby nic zatajeno nebylo, úpřímně zachovati se mají, však přespolečně žádných pod pokoutou přijímati a tu pochovávatí nemají.“

Než již dne 31. srpna 1739 v plnosti rady židovstvo v poníženosti přednáší, kterak tak pohřebné místo jich s umrlými tělami již skutečně až na dvě 3 osoby vyplněné jest, žádají, aby na ono od Vilma Fr. Fetrle za chalupu odprodané místo povoleno bylo klášti. Usneseno, kdyby nynější místo pohřební vyplněné bylo, do téhož od neb. Vilma Fetrle podstoupeno a odprodané místo tak dlouho klášti svobodno býti má, do-